

יואל ברקן

קולוריסט פנטסטי במציאות-על מופשטת

הנך מטפס במעלה ההר עד לגבול הצפון ושם, במקום שהוא רחוק מכל מרכז אמנותי, פועל האמן הצעיר- בוגר יואל ברקן. כמו פועל בתוך קפסולת זמן ומקום, ובונה עולם קסום משל עצמו. ברקן מדבר בשפה אישית וייחודית מצד אחד, אך בו בזמן הוא מייצר ציורים (טקסטים) שכל אחד יכל לקראם, סוג של אספרנטו חזותי.

הגעתו עד לקבוצ חנייתה לפגוש יוצר שורשי ישראלי ומצאתי שם הדהודים לעולם הרחב. שיח סמוי וגלוי עם ג'ואן מירו הספרדי, אחד מהאמנים הבולטים של הסוריאליזם המופשט, עם הונדרטוואסר האוסטרי- יהודי ועם העל הרוחני הקנדינסקאי, מצאתי את הצייר, אשר אחת מתערובותיו נקראה 'על שורשים שאינם' -נוכח, קיים פועל. סגו של פרדוקס, אשר מתברר שזהו גם הדלק שמבעיר את אש יצירתו. צייר אשר גילה את סוד ושפת הציור בגיל בוגר, הגיע אליו, ומשם הוא ממשיך ומתמיד לצייר כסקרן צעיר ורענן המתבונן על העולם ואל העולם בפליאה ובהיקסמות, תוך שהוא מטווה לעצמו מסלול יצירה המבוסס על ארבעה עקרונות: צורה, צבע, מרקם וזרימה.

על אך השורשיות אשר באה לידי ביטוי באורח חייו כקיבוצניק מזה 50 שנה, ועל אף שנקודת המוצא של ציוריו הם חתך רוחבי של גזעי עצים, ברקן יוצר במנותק מהשיח האמנותי בארץ ומציין "הניתוק, הוא המצב הטבעי מבחינתי, הוא המהות וחלק מן העניין...אין לי שורשים" (מתוך קטלוג התערוכה 'על שורשים שאינם' באוצרותה של רחל סוקמן). ברקן מצייר את השורשים שאינם ובכך מנסה ליצור סוג של תיקון ואיחוי השבר הפנימי אשר כנראה מקנן בו. כל

ציור הוא תיקון אשר משתמש בשורשים ומייצר שורשים. כל יצירה קושרת אותו לעצמו, לעולם, למקום, באופן זה, ברקן מרחיב את המציאות, מגדיל אותה, ומצביע על דרכים נוספות לראות את הגלוי והסמוי שבה. זו היכולת הייחודית של הצייר, להיות סוג של חוקר מציאות, פנומנולוג, אשר ניחן ביכולת לראות את הסמוי אשר נמצא במעבה הדברים הגלויים, כפי שמסביר זאת הפילוסוף מרלו פונטי. ברקן מנותק לכאורה משיח אופנתי כזה ואחר, אך מחובר לעולמו הפנימי וברשת קווים סמויה גם לשיח האוניברסלי העל זמני. כמו בסוריאליזם המופשט, הצורות עצמן, ולא היחס שביניהן, הן הגורם להרגשה העל מציאותית. המציאות משמשת לו גירוי במראות, בתופעות ובחומרים אליהם הוא מצרף את עולם החוויה האישי שלו, וביחד מייצר פרשנות חומרית-צבעונית-צורנית אשר מתחדשת בכל יצירה ובו זמנית שומרת על רצף וקשר.

הנך רוצה לומר, ראית אחד ראית את כולם, ובכך חולק מחמאה ליצירותיו, הנערמות בצניעות רבה בחדר קטן על גבול הצפון. הרחק מכל מקום וקרוב מאד לדברים הרחוקים. שכן, הנך מבין שיש כאן שפה אשר ממנה ברקן מרכיב בכל פעם "משפט" אחר או "סיפור אחר". גם אם ראית אחד והנך יודע שהאחרים יהיו דומים, עדיין בכל יצירה מתחדש הפלא החזותי, ומפעים בעושרו.

אל ציוריו אשר תמיד מתחילים ממסגרת ובד לבן, חודרים צורות אמורפיות אשר מזכירות בעלי חיים זוחלים, לטאות, חיפושיות, צמחים, שדות ואף צורות גיאומטריות. כל אלה מרחפים בחלל ויוצרים מרחב אינסופי שאין בו התחלה או סוף מגודרים, יש בו תנועה וזרימה המאפשרת לצופה לקרוא את הציור כקודים שבהם הוא יכול לספר לעצמו את הסיפור של עצמו.

ברקן, כפרשן ייחודי של המציאות אשר בה משמשים בערבוביה מציאות פנימית עם מציאות חיצונית, מציג לכאורה טקסט גלוי מואר ומאיר, אך בו בזמן הצורות נותרות חתומות. מאין צופן, כתב סתרים. בדרך זו הוא משלח באופן חי וחינני רמזים לצופה, ומאפשר לו לקחת חלק בתהליך הפרשנות. היצירה, משהושלמה יוצאת למרחב, מנהלת חיים משל עצמה ומתירה לכל צופה להיות פרשן מבלי שיהא נזקק לסיוע מצד המחבר (היוצר). ציור שנולד מסיפור אישי ופרטי של הצייר, הופך להיות סיפור אוניברסלי רב ממדי גמיש ונתון לפרשנות משתנה, מתחדשת, יחסית וסובייקטיבית, ובוהו כוחו.

ברקן כיוצר- חוקר, חוקר את המציאות ובו בזמן גם את שפת האמנות ושפת היצירה. הסיפור אשר אותו הוא מבקש לספר, או אשר נמצא כמי שמסתפר לו תוך כיד היווצרות היצירה, מורכב משפה חומרית ונראית. ברקן חוקר חומרים, ומחדש תוך כדי שימוש בערבוב בין חומרים אשר חורגים ממסורות ציור קלאסיות. אוסף חומרים מהטבע כדי לייצר מרקמים חדשים ובוחן את החיבורים החדשים שנוצרים בין חומר לצורה, בין שקיפות לאטימות, בין מרחב לדחיסות, בין שטוח לבולט, בין ברק למט, בין חופש למבניות ועוד. ניגודים שיוצרים שלם אחד הרמוני זורם משתנה משתמר ומתחדש.

דר. נורית צדרבוים

יואל ברקן

